

Esik a hó

Hat órákor ébredtem, és lementem az utcára. A folyó felől szél fútt. Apró és éles szilánkokban havazni kezdett: mereven kinyújtottam karom, és libegve ütköztek tenyerembe a pihék, egymásra rakódtak, görcsösen összefagytak, és akkor halvány, fehér réteg borult csuklóm csontjaira. Leráztam, és a sikátor felé fordultam.

– Az első hó – mondta mellettem egy alacsony ember egy másiknak. Szőke, petyhüdt férfi, mohón, előretolt alsóajakkal, és fontoskodva beszélt: valami kérdést vagy gondolatot magyarázott, és igen ragaszkodott hozzá. Mikor elhaladt előttem, árnyékom lábtól fejjig végighúzódott rajta: hogy arcáig ért az árnyék, egy pillanatra sárgán és vigyorogva megvillant koponyája, üres szemgödrökkel, betört orral, penészes varratokkal fölül.

Csikorogva ásítottam, ez nem volt jó. A hó tetszett, fehér és tiszta hó, okosan beszéltem a hóval. Cigaretttára gyújtottam, a hó elé tartottam a kék, hideg parazsat. Most megint nem tudtam, hova menjek; két bordám közé süllyesztettem a kezem, és odaszóltam a szélnek, mert dúdolva és fütyörészve akkor jött a szél. Hallod-e szél, hova sietsz. Ülünk le és beszéljünk okosan, unatkozom. De a szél nem felelt: a Színésznő szagát vitte, mérgesen belefüttyentett a fülembé, toporzékolt, arcul legyintett. Bolond vagy, mondtam neki, mit akarsz a pofámtól. Hát menj csak akkor, rossz vége lesz ennek – nekem ugyan nem kell az a szag, viheted. Unatkozom, és okosan szeretnék valakivel beszélni: valakinek szeretném elmagyarázni, hogy ne fusson úgy, hova a ménkőbe fut úgy – üljön le és feküdjék le és ne acsarkodjék: legyen okos, majd én betakarom, és lefekszem mellé, és szépen kiegyenlítünk mindent. De ti mind örültek és unalmasak vagytok, és rosszak vagytok hozzám: összevissza rohantok, és mind belém ütköztök.

Felhajtottam a gallérom, és amint lassan, rosszkedvűen és dideregve végigmentem a téren, egyre ismételtettem, a szemgödrön becsapó havat forgatva koponyám üregében: unatkozom, unatkozom. A járda szélén begörbült s dermedt lábakkal vén gebe állott egy kocsi előtt: ez megtetszett, elkezdtem beszélni neki, és ő zöld lószemekkel nézett. Nézd, magyaráztam neki, egy léggel beszéltem ma és egy verébbel: ezek okosak és értelmesek, aránylag a legértelmesebbek – a veréb rögtön helyeslőleg bólintott, és lefordult a fáról, és szépen, engedelmesen fölnyújtotta a két lábát –, a

légy se ugrált sokat, vigyorgott, és leszédült a tenyerembe, ide. Hát nem látod, hogy esik a hó? Hiszen ez utálatos lehet, mikor azon a vékony szügyeden lecsurog.

Gyű te, gyű, mondta a kocsis, és a ló nyiszegve nekifeszült. Poroszkálni kezdett, de én makacskodtam, futni kezdtem a ló mellett, és beszéltem neki tovább. Ugyan, ugyan, te is futsz már. Valami csokrot, nagy csokrot cipelsz a Színházhoz, mert premier lesz, a Színésznő játszik. Ugyan, ugyan. Attól a pár ostorütéstől futsz úgy, nem szégyelled magad? Mit harmonikázol ezzel a sípoló tüdővel? Mit tremolázol ezen a négy vékony, patás pálcán. No, ugyan, no, feküdj már le szépen! Hó, te, hó!

A ló meredten, dülledve futott. Gyű, te, gyű, mondták neki, verték, jobban akart futni nálam. Hó, te, hó, mondtam, ostoba, ostoba állat. Elébe léptem, gáncsot vetettem neki, térdre bukott, aztán nyihogva kinyúlt a földön. Köréje álltak, nem akart megnyugodni, folyton rugdalt még. Birkóztam vele, és hempergőztem a földön: dühömben sírtam, hogy nem akarja abbahagyni, végre benyomtam öklömet a torkába, akkor elcsöndesedett.

Otthagytam a tömeget, és lassan, nyugodtan végigsétáltam a boulevardon. Köd ereszkedett, és az ívlámpák úgy égtek a ködben, mint fénylő gombolyagok: belül, koponyám túlsó falán halványan reszketett ez a fény. Fél hét volt, unatkoztam, és kíváncsian kukkantottam be a kapuk alá. Egy sárga és didergő filozopter meglátott, arcomba nézett és megismert: – egy ideig sompolygott is utánam, és motyogott valamit, csokorról, valami árokról, a színházról, de nem fordultam meg, untatott. Befordultam egy mellékutca-ba, a kocsmába leültem. Verekedés lett, részegek kést mártogattak egymás testébe. Közbeléptem, és rendre intettem a leghangosabbat, vállára tettem a kezem (emberrel ritkán vitatkozom, ők már rég nem értenek engem), és határozottan szóltam: elég. Csöndet akarok, esik a hó.

Hideg pászmákban fény hullott a körüti kávéház ablakaiból. Lehajoltam, és ennél a fénynél vizsgáltam a havat: két centiméternyit emelkedett. Szép, puha, ondulózus takaró volt most már, sűrűbben libegtek a pihék, és puhábban tűntek el a takaróban. Megelégedetten bölintottam és visszaléptem: egy öreg ember jött szembe, valami bankárféle volt, s szuszogva, de gögösen és kidugott hassal fújtatott. Ujjnyi aranylánc a hasán, a szemei kicsik és kocsonyásak a vénségtől. Ékszertokot vitt, és vastag szája a Színésznő nevét pöfögte. Háromszor is kellett intenem, míg észrevett. Megállt, és hülyén nézett rám.

– Mit akar? – kérdezte.

– Semmit – mondtam, és levertem cigarettám széléről a havat. – Esik a hó. Menjen haza, és feküdjék le.

– Mit akar? – hebegte, fakószínűre vált arccal, szétesett ujjakkal. Vállára tettem a kezem.

– Semmit. Nem érti? Esik a hó. Igazgató úr nagyon sokat evett már: elég lesz már, igazgató úr. Nem szép maga ebben a szép fehér hóban. Menjen haza és feküdjék le. Nem érti?

Otthagytam. Nekitámaszkodott a falnak, és gallérjába esett feje dülledten meredt utánam: leesett ajka még leffegett, mintha kérdezni szeretne valamit. Egy perc múlva, mikor visszanéztem, láttam, két kocsis hogy segíti be egy szédelgő fiákerbe.

Fölmentem a klubba, és néhány politikussal beszéltem. Nagy jeu volt a bakkeremben: tartott tétekkal adtam a bankot. Kevesen voltak, mert premier ment a Színházban – ezek is arról beszéltek. Eleinte kicsiben játszottunk, de tizenháromszor ütöttem kilencet, és a bank húszezerre növekedett. Széles mozdulatokkal kidobtam a kártyát: most a pointeurök nyertek. Azután megint tizenháromszor ütött a bank. Kivettem a croupier kezéből a pénzlapátot, és magam húztam be mindent. Magos halom sárga, kék és vörös zseton sodródott egybe, guruló aranyak és libegő, kék bankók. Futtában néhány vörös húsdarab rémlett a gőzölgő és kusza halom közepén, néhány ólomgolyó gurult. Mindent behúztam. Rettenetes hőség volt, izzadság gyöngyözött az arcokon.

– Tartott tétek! – kiáltottam. – Életéveket is elfogadok. Dupla vagy semmi. Senki többet? Kilenc a banknak.

Néhányan lefordultak a székről. A szélroham egyszerre betört egy felső tükörablakon – átfütyült az asztalon, és eloltotta a csillárokat. Fehér papírszeletkékkavarogtak fel a zöld posztóról, és libegve szállingóztak a földre. Mindent behúztam, felálltam, és odaintettem a szolgát.

– Esik még a hó?

– Igenis, méltóságos uram.

Vacogva jött vissza. A hó negyedméternyire állt a kapu előtt.

– Rendben van. – Felhajtottam bundám gallérját, keresztülléptem a földön heverő játékosokat, és lassan lementem a lépcsőn. A fiatal politikust lent találtam a kapu előtt: kabát nélkül, kuszált hajjal szaladgált, és kocsit után kiáltozott. Ökölnyi pihékben esett a hó, és sziszegve muzsikált a szurokfekete éjszakában.

– Merre megy? – kérdeztem a fiatal politikust.

– A kaszinóba kell még rohannom – hadarta szelesen. – Még ilyen havazást életemben nem láttam. Nem tudok kocsit kapni. Mindent elvesztettem.

– Jöjjön, elviszem szánon.

A tülkös, fekete autószán hirtelen odakanyarodott; beszálltunk. Sötét-sárga ívlámpák fényében jajongó tülköléssel lódult neki a hónak. Recsegve verődtek össze a nehéz csontkerekek. Jól éreztem magam.

A fiatal politikus hadart.

– Most nem tudom, mennyi időm van még. Mindent elvesztettem. Tudja, belementem ebbe a series-be. Bement húszezerem, aztán tíz évet raktam föl, az is. De nem baj, még csinálunk valamit. Most bemegyek a kaszinóba, összehajszolok még tízezret, avval holnap én adom a bankot, mindent visszanyerek. Ugyan, csak nem hiszi, hogy kétségbeesem.

A kezeivel kalimpálva folytatta, egész testét rázta a hideg.

– Nevetséges, összeszedem azt a kis pénzt. Borzasztó, még a kabátomat is ott felejtettem a klubban. De nem baj, ma van a premier, holnap délután elmegyek a Színésznőhöz, sárga selyemszalón, nagyon jó meleg. Megcsókolom a száján azt a felfelé húzódot, nedves kis árkot, mikor lenézően, biggyesztve elmosolyodik. Mert ez már ki van csinálva, egy kis pénz az egész. A térdhajlását is megcsókolom, belül, hát még az milyen meleg, ha lassan felhúzza a lábát. De persze, igaz, azt a pénzt meg kell szerezni. Meg kell csókolni, az még hátra van, nevetséges. Borzasztó gyönyörű görcs lesz az holnap.

Egy marék hó verődött be sziszegve. Marokba fogva odaszorítottam a szájához, mely forró volt és remegett.

– Ezt csókold meg.

A szán hangtalanul, kígyózva futotta át a sikátorok labirintusát. Alagútba futottunk be, keresztül-kasul száguldoztunk. A folyó túlsó partján lerombolt tetejű házak üres kapuin berohantunk, üres és tetőtlen szobákon keresztül, melyekben méternyire állt a hó.

– Ezt csókold meg – mondtam én neki. – Nem fehérebb ez, nem síkosabb ez, mint az a bőr?

És beszéltem hozzá a kongó és üres szobák hörgésével.

– Hiszen jó és fehér. Drága, fehér hó, hogy süpped. Mindig magasabb lesz, mindent kiegyenlített. Nem jobb ez a te füledt szájadnál? De milyen jó lesz elfelejteni, milyen jó lesz, milyen jó lesz neked elfelejteni ezt a görcsöt a szívedben és azt a görcsöt a sárga szobában, milyen jó lesz.

De fuldokolva és köpködve küszködött, és fújta szerte a havat, amit belegyömöszöltem. Átkozódott, és sípoló, kusza szavakban valami olyasmit hörgött, hogy most már tudja, én szeretem a Színésznőt, én akarok elmenni hozzá holnap, azért csaltam őt el szánon, és azért akarom megölni. Aztán megnyugodott, és elfelejtette ezt a nevetséges vádat – széthúzódott a szája, és szégyenlős mosollyal nézett rám –, és én mondtam szánakozva „hát nem jobb volt ezt elfeledni?”.

Egy lábbal emelkedett a hó. A mentőkocsit egészen a klinikáig kísértem: átmentem a folyosókon, és beléptem a műtőterembe. Az egyik asztalon ott feküdt már a filozopter, akivel fél óra előtt találkoztam. Szájpadlásába ment a golyó, és most vaspecekkel feszítették ki a száját, hogy a kutasz hozzáférjen – nem lehetett elaltatni, éhezéstől elgyöngült szervezete nem bírta ki a kloroformot. Két asszisztens fogta a fejét: a tanár csendben dolgozott a szétmarcangolt fejben. Odaléptem. Mikor kifordult szemei megláttak, hirtelen abba hagyta a vonítást, mintha elvágták volna. Egyetlen rángás futott át a testén.

– Beszélj – mondtam, és marokra fogtam a szívét. – Hallgatlak.

A szív görcsösen vonaglott kezeim között, kétszer ugrott, hogy szétrúgja ujjaimat, aztán elcsöndesedett.

– Mutasd meg egyszer még – dobogta dacosan.

– Mit akarsz?

– A száját és azt a nedves és lihegő árkot a szája körül, mikor oldalt rám néz a forró kocsiból.

– El fogod felejteni. Esik a hó. Elfödi a dombokat.

– Nem igaz. Vonaglani és vérzeni fogok a dombok alatt. Szétpeckelt szájam egy rettenetes harapással a szálkás deszkába tapad. Egy elfojtott ordítás lesz a torkom. Mutasd meg a száját. Hadd búcsúzzom el.

– El fogod felejteni. Szépen, oldalt hajlott fejjel fekszel, és a koponyádban sötétség és csönd duruzsol. Zöld moszatok függnek befelé a koponyafalon. Esik a hó.

– Mutasd meg.

– El fogod felejteni. Nem is lesz többé. Kinyílik a görcs. Nem is volt soha.

A szív tompán lihegett.

– Akarsz még mondani valamit? – kérdeztem jóindulattal.

– Igen – lihegett a szív, és könny szivárgott. – Mutasd meg azt az erdőt, a lemenő napban, ahol tíz év előtt álltam, és hittem, hogy enyém lesz, s a fenyők teteje vörös volt a lemenő naptól – hadd búcsúzzom el az erdőtől.

– El fogod felejteni.

– Hát mutasd meg legalább azt a tükrozt, amelybe egyszer belenéztem, és láttam a szájam vonaglani, és az ő szájára gondoltam – hadd búcsúzzom el a tükörtől.

– El fogod felejteni. Untatsz.

– Hát mutasd meg azt a kígyózó fényfoltot a zöld tó vizén, ami ott vonaglott a vízen, mikor arra futott a csolnak, és én ráhajoltam a vízre, hogy megcsókoljam a foltot – el akarok búcsúzni a kígyózó fényfolttól a vízen.

– El fogod felejteni. Ostoba vagy. Elég.

Egy csont recsegve repedt meg a szájpadlásban: a fej megrándult, és hörögés szakadt ki a szétfeszített szájból. A fiú úgy megrántotta kezét, hogy a kötélék lepattant. A tanár hirtelen kivette a kutaszt, és feketekávént öntött a szájba. Aztán a szív fölé hajolt.

– Vegyék ki a pecket – mondotta. – Nem bírta ki.

Egy asszisztens kirántotta a pecket. Barna lé csurgott az összeleffenő kék ajkak közül. A lebillenő fej kiborított egy karbolos üveget, és nehéz szagú folyadék csurgott le a földre. Megnéztem az órát: tíz óra volt. Még jókor érkezem, mondtam magamban, még jókor érkezem a második felvonásra.

Átmentem a parterre széksorai közt. Csakugyan a második felvonás vége felé közeledtek: ott, ahol a zenekar halkán és ravaszul beleszól a párbeszédbe. Leültem egy székre, de nem maradtam ott. Végigmentem a folyosókon, és benyitottam az első proscéniumpáholyba, ahol a szerző ült egyedül. Dermedt volt az izgalomtól, gomblyukában vörös szegfű égett. Szórakozottan rázta meg kezemet, aztán nyitott szájjal fordult vissza a színpad felé. Leültem mellé, és kezembe vettem a látcsövet.

– Esik a hó – mondtam.

– Igen – súgta fojtott és forró hangon, s halkán nevetett –, a hó lerakódik majd a hajára, mikor hazamegyünk. Nézzed most, ennél a mozdulatnál, amint szembefordul a csábítóval. Ez az asszony. Neki írtam a darabot, azt hittem, én ajándékozom meg vele, s most íme, most úgy adja vissza nekem, mint valami új és ismeretlen ajándékot: életet a halott és holt anyagért cserébe, amit tőlem kapott. Ez az asszony. A szeretőm. Nézzed, azt a nedves és bódult árkot a szája körül. Ez azért van, mert ezen az estén az enyém lesz – ezt játssza most is a színpadon.

– A hó elfödi ezt az árkot.

– Nézzed. Ő a mámor és a dicsőség. Elakadt torokkal és gyönyörtől kifordult szemekkel mered rá ez a bolond tömeg is. Nem látod: ő az élet és ő a diadal. És én vagyok a szeretője. Így számítottam ki, ravaszul és szívósan harminc év emésztő lázában, így számítottam ki ezt az órát; forró bársonyokkal és tapadó selymekkel, melyekbe villanylámpák fehér tüze és csiklandozó zeneütemek törnek. Selymekből, bársonyokból, ájuldozó muzsikából és forró parfümökből úgy építettem harminc évig a dagadó lépcsőt, hogy végre elérjek az ő meztelen bőréig, és megcsókolhassam. Így számítottam harminc éven át – ez szép munka volt.

Bólintottam.

– Ez szép munka volt: igazán – mondtam neki. – De most esik a hó. És most tégy úgy, ahogy szép és becsületes munka után teszünk: nyújtsd ki messze két görcsös karod, és ásíts hosszan, és nyújtózkodj hosszan – és hunyd be csöndesen a szemed, és légy boldog, hogy elfelejtethed ezt a munkát.

Mert én most onnan jövök, ahol szűkölve és nyöszörögve halnak meg a szerelemtől – és bizony mondom, hálával szorítsd meg a kezem, hogy nem bosszultam meg jobban, amiért nem láttál úgy, ahogy én mindjárt látni fogok.

Átléptem a páholy peremén, a kialudt csilláron keresztül: tapsvihar tört ki éppen, s egy pillanatig a felvert léghullámokon libegtem. Keresztülhúzódtam a színpadon, ráfeküdtem egy mattselyem ellenzőre, és megvártam. A kulissza mögött sötét arcú, plasztronos férfi állt, magas és sötét férfi, néhány lépésnyire tőlem. Valamelyik jelenés vége volt: s egyszerre, parfümös csipkék közt a kulisszák mögé suhant be a Színész. Egy halk és suhanó mozdulat történt: megfordult, visszahúzódott, meglátta a sötét arcú férfit, aki keresztbefont karokkal fordult el, még mielőtt a Színésznő megjelent. Visszahúzódott, toppantott, megérintette, intett neki. Egy percre összevillantak: – a férfi riadva lépett hátra.

– Nem! – lihegte.

– Igen – hallatszott sűgva, majdnem ugyanabban a pillanatban. Az ajkak megvonaglottak.

A nő felemelte fejét; alulról látszott a biggyesztett, hideg száj. Még egy vonaglás – aztán egész testével elébe esett a férfi, fejét befúrta térdei közé –, örvénylő és lihegő csipkefelhő borított be mindent – a nő hirtelen kipatant, és felsőtestét visszavetette. Csípeje hullámszerűen kezdett: arca megnyúlt, szemei ködbe borultak, és eltorzult szája egy rettenetes gőg hideg mosolyában hirtelen megfagyott. Arcába néztem: összenéztünk, én üresen és várakozva – ő torzan és rémületes vadsággal a mámortól, a dicsőség, szerelem és gyilkolás hármas mámorában, mely úgy lobbant fel körülötte, mint a tűzörvény. Mi ketten, mi ketten összenéztünk a férfi teste fölött.

– Elég – dörmögtem, pirulva és szégyenkezve –, elég. Ez már igaztalan.

– Elég – mondtam újból. – Elég lesz. Esik a hó.

– Elég – mondtam én, sötét gyűlölettel –, elég lesz. Hadd abba. Én gyűlölt ellenségem, hazugság, hadd abba. Hadd abba, betegség. Hadd abba izgatató és viszolygó lüktetésed, égő daganat a föld hideg testén, melyhez viszketeve és viszolyogva újra meg újra hozzányúl a föld: – hideg test, melyre hó esik. Mikor gyógyulsz be?

– Elég – ordítottam arcába sűvöltve, és nem bírtam tovább a hűséget: sötét gomolyok viharoztak arcomba, szavam eltikkadt – öklömmel zúztam be a tetőt, és kilövelltem magam az éjbe. Vihogó pacsmagokban kavargott a hó odakünt, átcsapódtam az utcákon, a szél nekivágott egy háznak, onnan feldobott a szemben levő torony tetejére. Hahó, halihó! A hó koponyámba gyűrődött – sűvöltve forogtam át felhőkupacokon, mezők fölött, hol éjben és hóban farkasok vonítottak utánam. Árnyékom végigesett a hosszú, hegybe futó félszigeten, túl a csúcson az óceánba lógott, melyen mint hideg liba-

bőr, borzongott végig a vékony jégkéreg. Ellöktem magam – a túlsó oldalon egyszerre halvány s derengő napfényben felködlött Afrika karcsú körvonala – mikor utoljára visszanéztem még az Éj üregéből, a Gömb már messze rémlett alattam, ferdén libegve a sötétség végtelenében, kétoldalt, a sarkoknál, két fehér folttal. Két fehér folt, belefolyva a szürke és sárga tömegbe, simán és síkosan pörög, s észrevétlen terül ki s nagyobbodik, s észrevétlen közeledik két egyre nagyobbodó kör, s végre közepütt összeér.

(Elbeszélések I. Esik a hó – Ballada a néma férfiakról – Találkozás egy fiatalemberrel – Két hajó. Akkord, Budapest, 2001. [Karinthy Frigyes Összegyűjtött Művei 2.] 14–24. old.)